VERA

VIOLENCE PREVENTION THROUGH THEATRE-BASED EDUCATIONAL RESOURCES FOR WOMEN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

VERA projektis valmis koosloome etapi võrdlev aruanne ja koolitusprogrammi arendamise mudel

Autistlike noorte seksuaalvägivalla riski vähendamisele keskenduv Euroopa projekt VERA on jõudnud esimeste tulemusteni. Peamiste osapoolte vajaduste väljaselgitamiseks korraldati intervjuud ja fookusgrupid ning nende põhjal valmis partnerriikide tulemusi võrdlev aruanne. Tulemused näitavad, et haridus- ja peresüsteemid peavad paremini arvestama autistlike noorte vajadustega ning spetsialistid vajavad sobivaid teadmisi ja töövahendeid, et käsitleda noortega seksuaalsuse ja suhetega seotud küsimusi. Lisaks valmis mudel, mis annab suunised projekti järgmistes etappides loodava koolitusprogrammi väljatöötamiseks.

2025. aasta märtsis alanud ja 24 kuud kestva VERA projekti (Violence Prevention Through Theatre-Based Educational Resources for Women with Autism Spectrum Disorder) eesmärk on ennetada seksuaalvägivalla riski, millega autistlikud noored - eriti tüdrukud - kokku puutuvad. Uuringute järgi on üheksa autismispektri häirega naist kümnest kogenud seksuaalvägivalda (Cazalis et al., 2022). Samuti on naistel meestega võrreldes märksa suurem risk kogeda seksuaalset ja psühholoogilist vägivalda, kiusamist ning küberkiusamist (Cooke et al., 2025).

Viimastel kuudel korraldati vajaduste väljaselgitamiseks intervjuud ja fookusgrupid kõigis kolmes partnerriigis - Itaalias, Hispaanias ja Eestis. Kokku osales 17 autismispektri häirega noort täiskasvanut, 21 autistlike laste ja noorukite vanemat või pereliiget ning 19 autistlike noortega töötavat spetsialisti, sealhulgas õpetajad, haridustöötajad, psühholoogid, sotsiaaltöötajad ja terapeudid. Igas riigis koostati tulemusi koondav riiklik aruanne ning seejärel võrreldi neid Euroopa tasandi aruandes, mis võtab kokku uuringu esimese etapi peamised tulemused.

Tulemused näitavad, et autistlike noorte võimalusi ei piira niivõrd nende võimed kui keskkond, milles nad elavad. Haridus-, pere- ja tugisüsteemidel ei ole sageli piisavalt teadmisi ega valmisolekut mõista, kuidas autistlikud noored suhteid ja turvalisust tajuvad. Kui süsteeme nende vajadustele vastavaks ei kohandata, võib see suurendada noorte haavatavust ja sõltuvust omastehooldajatest ning tekitada umbusaldust.

Co-funded by the European Union

Analüüs kinnitab autistlike noorte vajadusi arvestava seksuaalhariduse tähtsust ning koosloome vajalikkust. Lahenduste väljatöötamisel tuleb arvestada noorte, pereliikmete ja omastehooldajate ning spetsialistide kogemuste ja vaadetega. Samuti vajavad spetsialistid piisavat väljaõpet, et koolis ja kodus noortele antav teave oleks omavahel kooskõlas. Vanemad tõid omakorda esile vajaduse psühhohariduse ja suurema toe järele. Kõigis rühmades eelistati visuaalseid, konkreetseid ja otsesõnalisi materjale, mis on ligipääsetavuse seisukohalt eriti olulised. Aruanne toob esile ka vajaduse selgete ja omavahel kooskõlas olevate poliitikaraamistike, juhiste ning professionaalse supervisiooni järele, mis lähtuksid uuringus tuvastatud vajadustest.

Koolitustel käsitletakse autismi eripära arvestavat suhtlemist, nõusolekut ja piire suhetes ning riski ja väärkohtlemise äratundmist. Välja töötatakse kolm töötubadel põhinevat koolitusprogrammi - üks igale sihtrühmale - ning nende kestus võib erineda. Projekti järgmistes etappides katsetatakse ja rakendatakse mudelit praktiliste koolituste kaudu.

Järgmise etapi eesmärk on, et koosloome käigus jagatud teadmised ja inimeste enda kogemused tooksid Euroopa kogukondades kaasa sisulise ja püsiva muutuse. See tähendab muutusi noortele ja peredele suunatud hariduses ning konkreetsete meetodite andmist spetsialistidele, kes puutuvad kokku väärkohtlemise, vägivalla ja teisese ohvristamise juhtumitega. Teisene ohvristamine tähendab täiendavat emotsionaalset ja psühholoogilist kahju, mis võib tekkida siis, kui ohvrit ei usuta, teda eiratakse või lähedased või institutsioonid mõistavad ta hukka.

TAUSTINFO TOIMETAJALE

VERA projekti kaasrahastab Euroopa Komisjoni programm CERV-2024-DAPHNE (toetusleping nr 101194892). Projekti viib ellu konsortsium, mida juhib Anziani e non solo (Itaalia). Partnerid on GIOLLI (Itaalia), Tartu Ülikool (UTARTU) (Eesti), MTÜ Naiste Tugi- ja Teabekeskus (Eesti) ning Fundación MIRA'M de la Comunitat Valenciana (Hispaania).

Taust:

Autismispektri häire (ASH) hõlmab erinevaid neuroarengulisi seisundeid, mis mõjutavad suhtlemist, sotsiaalset suhtlust ja käitumist. Uuringud näitavad järjepidevalt, et autistlikel noortel – eriti tüdrukutel ja naistel – on neurotüüpiliste eakaaslastega võrreldes märksa suurem risk kogeda seksuaalset väärkohtlemist. Kuni 90% autismispektri häirega naistest on teatanud sellise vägivalla kogemisest. Suurem haavatavus võib muu hulgas olla seotud raskustega sotsiaalsete vihjete mõistmisel, isiklike piiride seadmisel ja ohtlike olukordade tõlgendamisel. Nn „kõrgfunktsioneeriva autismiga“ inimesed võivad soovida luua sotsiaalseid suhteid, kuid neil ei pruugi olla piisavalt oskusi, et teha seda turvaliselt.

VERA eesmärk on neid riske vähendada uuenduslike hariduspõhiste ennetustegevuste kaudu.

Projekt: 101194892 — VERA — CERV-2024-DAPHNE

„Kaasrahastanud Euroopa Liit. Avaldatud seisukohad ja arvamused on siiski üksnes autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu ega Euroopa Komisjoni seisukohti. Euroopa Liit ega toetuse andja nende eest ei vastuta.“

Co-funded by the European Union